

**UNIUNEA EUROPEANĂ
ȘI COMPETIȚIA PENTRU O NOUĂ ORDINE MONDIALĂ**

**EUROPEAN UNION
AND THE COMPETITION FOR A NEW WORLD ORDER**

*General de brigadă (r.) prof. univ. dr. Mircea UDRESCU (Academia
Oamenilor de Știință din România)**

*Colonel (r.) prof. univ. dr. ing. Eugen SITEANU (Academia Oamenilor de
Știință din România)***

Rezumat: Pentru statele europene, scopul declarat al Uniunii Europene este atingerea unui nivel ridicat de prosperitate. UE s-a extins continuu, iar SUA au încurajat extinderea pentru a avea o entitate colectivă care să-i urmeze inițiativele sale geopolitice și geostrategice. Dar Uniunea consideră că a venit timpul ca ea să devină din ce în ce mai independentă și mai suverană în noul mediu internațional, această idee fiind îmbrățișată în special de țări precum Germania, Franța și Italia, dar nu numai. Angajamentele UE alături de SUA în războiul din Ucraina au condus la năruirea idealurilor de prosperitate visate de națiunile Uniunii Europene.

Cuvinte cheie: Uniunea Europeană, SUA; războiul din Ucraina, prosperitate, extindere.

Abstract: For the European states, the declared goal of the European Union is to achieve a high level of prosperity. The EU has continuously expanded, and the US has encouraged the expansion in order to have a collective entity to follow its geopolitical and geostrategic initiatives. But the Union believes that the time has come for it to become more and more independent and sovereign in the new international environment, this idea being especially embraced by countries such as Germany, France and Italy, but not only. The commitments of the EU alongside the US in the war in Ukraine led to the destruction of the ideals of prosperity dreamed of by the nations of the European Union.

Keywords: European Union, USA, the war in Ukraine, prosperity, expansion.

1. Idealuri de prosperitate, suveranitate și securitate. Uniunea Europeană este considerată rezultatul unui proces de cooperare și integrare care a început propriu-zis în anul 1951, după ce deja NATO funcționa din 1949. Acest proces a fost unul extrem de complex, marcat de mai multe etape care au condus la configurarea actuală a Europei. Inițial, Uniunea Europeană a fost gândită ca o soluție la criza apărută după cel de-Al Doilea Război mondial. După ce în iulie 1914 Europa, ca însumare a puterii principalelor țări europene, nu ca integrare a acesteia, se afla la apogeu

* email: mirceaudrescu@yahoo.com.

** Secretar Științific al Secției de Științe Militare a Academiei Oamenilor de Știință din România, membru titular al Comitetului Român de Istoria și Filosofia Științei și Tehnicii (CRIFST) al Academiei Române, esiteanu@yahoo.com.

(secolul XIX a reprezentat pentru Europa punctul culminant al puterii: în 1945 aceste țări se găseau aproape distruse din punct de vedere politic, economic și militar. Din încheștarea specifică celui de-Al Doilea Război Mondial, pe scena mondială se impuseseră două mari puteri, SUA și URSS, care, din nefericire, constituiau și reprezentative a două sisteme politice ce urmau să-și tranșeze întâietatea globală în deceniile următoare.

Astfel, între Franța și Germania, aflate de prea mult timp în conflict, din rațiuni de prosperitate economică și sub umbrela de securitate susținută de către SUA, s-a înfiripat ideea de reconciliere istorică.

Pornind de la ideea consilierului său, Jean Monnet, ministrul de externe francez, Robert Schuman, a propus, în celebra declarație de la 9 mai 1950, plasarea întregii producții franco-germane de cărbune și oțel în subordinea unei „Înalte Autorități” comune, în cadrul unei organizații deschise participării și altor entități europene. După un an de negocieri, Franței și Germaniei li s-au alăturat Italia, Belgia, Olanda și Luxemburg, țări care au semnat la Paris, la 18 aprilie 1951, Tratatul instituind Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului. Această Comunitate a pus bazele politice a “Europei celor Șase” , marcând și începutul construcției europene. În martie 1957, cele șase țări au semnat la Roma două tratate care au marcat înființarea a două noi comunități europene: Comunitatea Economică Europeană (CEE) și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice (EURATOM). Ca atare, la acel moment, existau în partea occidentală a bătrânului continent european trei comunități europene distincte, cu competențe limitate și activând doar pe plan economic. Aceste comunități aveau structuri de conducere distincte, situație care s-a menținut până în anul 1965, când aceste organe de conducere au fuzionat.

În scurt timp, numărul membrilor din Comunitățile Europene s-a mărit în urma a trei valuri de aderare: 1973 – Danemarca, Irlanda și Regatul Unit; 1981 – Grecia; 1986 – Spania și Portugalia.

La 7 februarie 1992, Europa celor Doisprezece a semnat la Maastricht Tratatul asupra Uniunii Europene (TUE), care a pus bazele Uniunii Europene, așa cum este ea organizată astăzi. Pentru prima dată, cooperarea europeană, până atunci strict economică, s-a extins și pe plan politic. Statele europene occidentale au intrat astfel într-o nouă fază a unificării, creându-se o nouă structură, cu o nouă denumire - “Uniunea Europeană”- și cu o organizare bazată pe existența a trei piloni de importanță inegală. Primul pilon este constituit din Comunitățile europene – CE și EURATOM, deoarece Tratatul CECO a fost în vigoare pe o durată de 50 de ani, durată care a expirat în 2002; în centrul acestui pilon, cel mai important rol îl are fosta Comunitate Economică Europeană (CEE), redenumită prin Tratatul de la Maastricht “Comunitatea Europeană”. Această schimbare terminologică nu a fost întâmplătoare, ea fiind în realitate expresia voinței semnatarilor TUE de a extinde competențele comunitare și la domenii din afara sferei economice. Specific acestui pilon este modul de luare a deciziilor cu totul inedit în dreptul internațional, un exemplu unic de organizație supranațională, adică o organizație creată prin

transferul de suveranitate de la statele membre la Comunități. În acest context, transferul de suveranitate înseamnă o delegare de suveranitate – de la statele membre către trei anumite instituții comune (instituții cu puteri de constrângere asupra acestor state) – a puterii de decizie asupra unor aspecte comune, conform principiilor democrației și statului de drept. În acest scop au fost create mecanisme de decizie și un cadru instituțional complex, capabile să asigure reprezentarea intereselor guvernelor statelor membre, a interesului general al Comunităților, precum și a intereselor cetățenilor europeni. Cel de-al doilea pilon acoperă dispozițiile referitoare la politică externă și de securitate comună (PESC) a Uniunii Europene. Această politică este definită și pusă în aplicare de către Uniune și statele membre și marchează ridicarea cooperării politice dintre statele membre la nivel de politică comună și, în consecință, includerea ei într-un cadru instituțional specific. Obiectivele PESC vizează salvagardarea valorilor comune, intereselor fundamentale și independenței Uniunii, precum și menținerea păcii și securității internaționale. Uniunea instaurează astfel o cooperare sistematică între statele membre și pune în aplicare acțiuni comune în domeniile în care aceste state au în comun interese importante. PESC înglobează toate problemele legate de securitatea Uniunii Europene, inclusiv definirea unei politici de apărare susceptibilă să conducă la o apărare comună a statelor membre. PESC este gestionată de aceleași instituții care operează în cadrul primului pilon, dar care au puteri și proceduri de decizie diferite. Astfel, deoarece acest domeniu este de importanță strategică pentru statele membre, domeniu în cadrul căruia este dificil de renunțat la suveranitatea națională, procedura de decizie aplicată este metoda interguvernamentală (hotărârile se iau la nivel de guverne ale statelor membre – deci nu în cadrul instituțiilor UE –, iar pentru adoptarea lor este necesară unanimitatea de voturi a statelor membre). Al treilea pilon organizează cooperarea statelor UE în domeniile justiției și afacerilor interne, cooperare care, până la acel moment, se desfășura pe bază de acorduri internaționale ocazionale (un astfel de exemplu îl constituie Acordul Schengen, semnat în 1995). Această cooperare întărită este consecința directă a stabilirii în cadrul UE a unui spațiu european fără frontiere interioare. Aspectele acoperite de cel de-al treilea pilon sunt politica de azil, politica de imigrare, politica de trecere și control al frontierei, problemele legate de criminalitatea transfrontalieră (dependența de droguri, terorismul, fraudă), precum și cooperarea judiciară în chestiuni civile și penale și în domeniul vamal. Procesul de decizie în cadrul acestui pilon se bazează, la fel ca și în cazul PESC, pe metoda interguvernamentală.

Prin Tratatul de la Maastricht este instituită, în concluzie, Uniunea Europeană, organizație internațională sui generis, structurată pe trei piloni (datorită acestei structuri, construcția europeană este imaginată asemenea unui templu grec), în cadrul căreia statele membre cooperează în domeniul economic, politic și social.

În anul 1995, un nou val de aderare a creat Europa celor Cincisprezece, odată cu integrarea Austriei, Finlandei și Suediei. Tratatul de la Amsterdam, semnat la 2 octombrie 1997 și Tratatul de la Nisa, din 26 februarie 2001 au consolidat cei trei piloni ai Uniunii Europene și au deschis calea spre o nouă perioadă de lărgire a Uniunii. Astfel, cel de-al cincilea val de aderare a adus în Uniune 12 noi state. În 2004, Cipru, Estonia, Letonia, Lituania, Malta, Polonia, Cehia, Slovacia, Slovenia și Ungaria, au devenit state membre ale UE, în timp ce România și Bulgaria au aderat la 1 ianuarie 2007. Turcia, Croația și Macedonia au devenit țări candidate cu care negocierile de aderare tocmai au început, dar numai Croația a îndeplinit criteriile preliminare de aderare.

Actualmente, Uniunea Europeană este o entitate politică, socială și economică, compusă din 27 de țări. Principalele obiective ale Uniunii sunt: - promovarea progresului economic și social (piața unică europeană a fost instituită în 1993, iar moneda unică – euro – a fost lansată în 1999); afirmarea identității Uniunii Europene pe scena internațională (prin ajutor umanitar pentru țările nemembre, o politică externă și de securitate comună, implicare în rezolvarea crizelor internaționale, poziții comune în cadrul organizațiilor internaționale); - instituirea cetățeniei europene (care nu înlocuiește cetățenia națională dar o completează, conferind un număr de drepturi civile și politice cetățenilor europeni); - dezvoltarea unei zone de libertate, securitate și justiție (legată de funcționarea pieței interne și în particular de liberă circulație a persoanelor); - să existe și să se consolideze în baza dreptului comunitar. Uniunea Europeană se exprimă în 23 de limbi oficiale, acoperă o suprafață de 4.325.675 km² și numără circa 496.000.000 locuitori.

Uniunea Europeană actuală operează printr-un sistem hibrid de luare a deciziilor supranaționale și interguvernamentale și în conformitate cu principiul atribuirii, care stipulează că aceasta poate acționa numai în limitele competențelor care îi sunt atribuite de către țările membre în tratate pentru atingerea obiectivelor stabilite în acestea. Legile formulate de instituțiile Uniunii Europene sunt adoptate într-o varietate de forme și pot fi clasificate în două grupuri: cele care intră în vigoare fără a fi necesare măsuri naționale (regulamente) și cele care necesită în mod specific măsuri naționale (directive).

Uniunea Europeană are șapte organe principale de decizie, instituțiile sale: Parlamentul European, Consiliul European, Consiliul Uniunii Europene, Comisia Europeană, Curtea de Justiție a Uniunii Europene, Banca Centrală Europeană și Curtea Europeană de Conturi. Competența în examinarea și modificarea legislației este împărțită între Consiliul Uniunii Europene și Parlamentul European, în timp ce sarcinile executive sunt îndeplinite de Comisia Europeană și într-o capacitate limitată de către Consiliul European, care nu trebuie să se confunde cu Consiliul Uniunii Europene. Politica monetară a zonei euro este determinată de Banca Centrală Europeană. Interpretarea și aplicarea legislației Uniunii Europene și a tratatelor sunt asigurate de Curtea de Justiție a Uniunii Europene.

Bugetul UE este examinat de Curtea de Conturi Europeană. Există, de asemenea, o serie de organisme auxiliare care oferă consiliere sau operează într-un anumit domeniu. Consiliul European stabilește direcțiile și prioritățile politice generale ale Uniunii prin adunarea șefilor de stat/guvern ai statelor membre, iar deciziile comune sunt adoptate prin consens. Comisia Europeană, "Gardianul tratatelor", constă dintr-un cabinet executiv al funcționarilor publici, condus de un președinte ales în mod indirect. Acest colegiu de comisari gestionează și conduce serviciul public permanent al Comisiei. El transformă obiectivele consensuale ale Consiliului European în propuneri legislative. Consiliul Uniunii Europene reunește miniștrii departamentelor guvernelor statelor membre. Ea formează partea superioară a legislativului esențial bicameral al UE, iar aprobarea sa este necesară pentru orice propunere de adoptare a legii.

Parlamentul European este alcătuit din 751 de reprezentanți aleși în mod direct, care formează camera inferioară a UE a legislaturii sale bicameral. Împarte cu Consiliul UE competențele legislative de modificare, aprobare sau respingere a propunerilor Comisiei pentru majoritatea domeniilor legislației UE. Competențele sale sunt limitate în domeniile în care suveranitatea statelor membre este de interes primar, adică apărare. Curtea de Justiție a Uniunii Europene asigură aplicarea uniformă a legislației Uniunii Europene și soluționează litigiile dintre instituțiile acesteia și statele membre. Banca Centrală Europeană este responsabilă pentru stabilitatea monetară în statele membre. Curtea Europeană de Conturi investighează buna gestionare a finanțelor atât în cadrul entităților Uniunii Europene, cât și finanțarea Uniunii Europene acordată statelor membre. Pe lângă faptul că oferă supraveghere și consiliere, aceasta poate să adreseze Curții Europene de Justiție chestiuni nerezolvate pentru a arbitra orice presupuse nereguli. Politica Uniunii Europene este, în general, promulgată de directivele acesteia, care sunt apoi implementate în legislația internă a statelor membre și de reglementările Uniunii Europene, care sunt imediat aplicabile în toate statele membre.

Pe timpul Războiului Rece, Uniunea Europeană a ajuns cu greu la doisprezece membri. Speranța acestora era legată de creșterea prosperității economice prin efort colectiv, sub umbrela de securitate NATO, în care supremația SUA era recunoscută și solicitată. Războiul Rece s-a încheiat cu victoria Occidentului, iar SUA a devenit câștigător autodeclarat, arogându-și în continuare rolul de unic hegemon internațional. În timp ce formatori recunoscuți de opinii sociale considerau că omenirea a atins idealul de „sfârșit al istoriei“ sau cel specific „pământul este plat“, iar spectrul unui război mondial era de neconceput, tot mai multe țări europene au considerat oportun să se înregistreze principiilor de bază ale Uniunii Europene, precum și să facă parte din NATO, ca o garanție sigură a înscrierii tuturor pe calea prosperității economice, într-un climat de protecție colectivă a securității naționale. Așa se face că atât Uniunea Europeană s-a extins, dar s-a extins și NATO, numai că pacea globală și prosperitatea economică au început să se clatine. Rolul hegemonic al SUA a început să fie contestat, iar

relațiile economice care au stat la baza globalizării economice au început să fie încălcate. Marile puteri economice ale lumii au început să recurgă la sancțiuni economice reciproce, iar relațiile economice devenite tradiționale au început să fie tratate drept pericole ale securității colective.

Prin NATO, SUA a împins statele europene membre în conflicte militare, relativ de mică amploare, în diferite părți ale lumii. Prin NATO, SUA a făcut ca Uniunea Europeană să devină susținătoare a Ucrainei în războiul dus de aceasta împotriva agresiunii ruse. Astfel, Uniunea Europeană s-a angajat la masive angajamente militare în plan logistic față de Ucraina și participă la cele mai dure sancțiuni economice dictate împotriva unui stat după sfârșitul Războiului Rece. Totodată, Uniunea Europeană a fost implicată într-o politică economică restrictivă în legătură cu China. Desigur, Rusia și China, împreună cu alte state, au pus bazele unei organizații ce sfidează valorile occidentale, valori susținute necondiționat de către Uniunea Europeană. În asemenea condiții, Uniunea Europeană constată că a devenit public un jucător de mâna a doua în cadrul NATO și este atrasă într-un război economic cu China, poate BRICS, război economic ce poate deveni război militar, fără ca Uniunea Europeană să poată înțelege rațiunile acestuia.

Alain Frachon, editorialist *Le Monde*, consideră că apărarea europeană nu are mijloace pentru o autonomie strategică, apreciind că, de la începutul războiului din Ucraina, Washingtonul este în mod sistematic cel care dă tonul. Asemenea considerente au început să se înmulțească și să se radicalizeze. De asemenea, cresc nemulțumirile care constată că, pe moment ce timpul trece, aliații europeni se află într-o poziție de vasali, mai dominați ca niciodată de americani, iar decalajul de putere se mărește în detrimentul europenilor în toate domeniile. Cel puțin aceasta este concluzia unui studiu comparativ realizat de doi cercetători de la Consiliul European pentru Relații Externe (ECFR), este vorba de Jana Puglierin și Jeremy Shapiro care, în aprilie 2023, au elaborat un material „Arta vasalizării”, ce reprezintă un inventar al contribuției Uniunii Europene la războiul din Ucraina, scoțând în evidență o situație din ce în ce mai dezechilibrată între cele două componente ale Alianței Atlantice, SUA și Uniunea Europeană. Opiniile celor doi sunt categorice: „Pe lângă chestiunea contribuției la bugetul NATO, cei 27 canalizează un ajutor civil și militar semnificativ, aduc asistență multiplă Kievului, primesc refugiați, sancționează Moscova și, în special, au luat decizia, pe cât de strategică, pe atât de radicală, a unui embargo asupra importurilor de gaze și petrol din Rusia. Sprijinul lor politic este puternic, liderii europeni se duc adesea la Kiev pentru a-și arăta susținerea. În cele din urmă, europenii au decis să facă din relația astfel dezvoltată cu Ucraina una pe termen lung, țara fiind acum candidată la aderare. Dar, până astăzi, în toată această tragedie, Statele Unite au dat tonul. Americanii au fost primii care au anunțat că Vladimir Putin va intra în război. Ei au stabilit, la fiecare etapă, nivelul de armament care ar putea fi livrat Ucrainei. Ei trimit pe câmpul de luptă, în timp real, informațiile de care au nevoie apărătorii ucraineni. Criza se derulează la fel ca în timpul

Războiului Rece: este gestionată, în linii mari, de americani. Pentru că europenii încă nu au dezvoltat instrumentele pentru un început de autonomie strategică“.

Europenii din NATO se găsesc într-o situație de acceptare a „tentației raftului“, adică să se aprovizioneze cu tehnică militară de la partenerul său strategic SUA, în loc să-și consolideze independența în materie de apărare prin crearea unei industrii europene. În același timp, SUA cere pilonului european mai mare implicare financiară în apărarea colectivă NATO, dar industria de apărare americană este tot mai prezentă în Uniunea Europeană, concurând cu succes rarele proiecte comune europene. Autonomia strategică a Uniunii Europene pare să se îndepărteze pe zi ce trece. Totodată, aceasta se poate întreba ce se va întâmpla cu ea, dacă SUA își declară clar interesele supreme spre zona Indo -Pacific. Se pare că tot mai multe entități naționale din Uniunea Europeană încep să-și pună semne de întrebare cu rolul acesteia în lumea occidentală condusă de SUA, iar Uniunea Europeană ca entitate colectivă are emoții în legătură cu noile configurații de securitate în cadrul NATO.

2. Uniunea Europeană resimte semnele de furtună dinspre frontul antioccidental din jurul BRICS. Dacă la apariția BRICS, opinia publică occidentală l-a apreciat ca o organizație a neputinței unor țări de a se alătura cerințelor valorilor occidentale, de data aceasta, prin deciziile de la ultimul summit BRICS de la Johannesburg, prin care națiunile fondatoare, Brazilia, Rusia, India, China și Africa de Sud, au decis să extindă grupul prin adăugarea a încă șase țări, Arabia Saudită, Emiratele Arabe Unite, Argentina, Egiptul, Etiopia și Iranul, care vor deveni membri ai BRICS din ianuarie 2024, de data aceasta opinia publică mondială a luat act de crearea și consolidarea unui front antiamerican și antioccidental, care declară că nu este de acord cu actuala ordine mondială aflată sub hegemonie americană.

Acest proces este văzut de unii ca o victorie a Rusiei și Chinei de a contracara influența Occidentului în lume. Alții, dimpotrivă, consideră momentul ca o înfrângere a Occidentului, din moment ce noile țări care au devenit membri ai BRICS, până mai ieri erau considerate ca națiuni ce gravitau în jurul intereselor occidentale. Deși Putin nu a putut participa nemijlocit la acest summit, el a ținut să salute aderarea noilor membri, apreciind că aderarea acestora va contribui la creșterea influenței BRICS pe plan mondial, din moment ce „Cu toții suntem în favoarea construirii unei noi ordini mondiale multipolare, una cu adevărat echilibrată“. În confruntarea cu lumea occidentală, China și Rusia au căutat sprijin și aderare din partea mai multor țări din așa zisul Sud global, țări care, de la declanșarea războiului din Ucraina, nu au fost de acord cu a declara că omenirea are de a face cu un atac al unei mari puteri împotriva unei țări suverane, ci, dimpotrivă, cu o confruntarea nouă dintre Occident și Rusia. Occidentul este acuzat, dimpotrivă, că aplică selectiv principiul autodeterminării teritoriale a naționalităților exploatate de populațiile majoritare, acordând ajutor militar unei țări care a ucis, conform celor

declarate de organisme ale ONU, mai mult de zece mii de cetățeni de origine rusă, „încurajând războiul“, prin trimiterea de arme Ucrainei.

Actuala extindere a BRICS introduce o mutație politică imensă în peisajul internațional. Aderarea Iranului înseamnă deja că această țară nu va mai fi izolată în peisajul economic mondial, iar tendința de împăcare politică cu Arabia Saudită și cu Emiratele Arabe Unite, sub privirile pline de speranțe ale Egiptului și Etiopiei transmite adieri reci către pilonul SUA-Israel. În același timp, Iranul este al optulea producător de petrol din lume și deține a treia cea mai mare rezervă dovedită de petrol. S-a alăturat BRICS și Arabia Saudită, considerată cea mai mare producătoare de petrol din lume. Orientul Mijlociu se pare că a ieșit din sfera de influență politică americană, iar privilegiul de a se condiționa tranzacțiile petroliere în dolari se pare că este pierdut, din moment ce țările acestea din Golf au acceptat să adere la politicile de tranzacționare a petrolului în monede naționale.

Un fost oficial german din domeniul apărării, Jan Techau, în prezent director pentru Germania al firmei de consultanță Eurasia Group, prin intermediul publicației Wall Street Journal, a fost obligat să constate: „... mulți oficiali occidentali au subestimat gradul de animozitate față de Statele Unite și Europa în anumite părți ale lumii și dorința unor actori importanți, precum Brazilia și Africa de Sud, de a-i afirma independența și interesele pe scena internațională“ și, totodată „Este clar că, în general, Occidentul a fost surprins de reticența destul de răspândită a multor țări din așa-numitul Sud global ... de a se alătura poziției Vestului în privința Ucrainei“.¹

Desigur, Occidentul, în care UE este parte, consideră că formarea unui front antioccidental în jurul BRICS, prin includerea unui număr de țări din Sudul global, nu poate să aibă un cuvânt greu de spus în cadrul organismelor internaționale și aceste țări se vor lovi de multe complicații atunci când se vor lua decizii strategice. Numai că UE constată că organismele internaționale constituite după cel de-Al Doilea Război Mondial, gen ONU, Consiliul de Securitate etc. nu mai sunt de actualitate, din moment ce tocmai marile puteri ale lumii le-au ignorat în repetate rânduri.

În asemenea condiții, UE constată că nu-și mai găsește rolul atât în NATO, cât și în comunitatea internațională, din moment ce aceasta este văzută ca o vasală a hegemonului internațional, adică a SUA. Urmând îndeaproape politicile economice și militare ale SUA, Uniunea Europeană constată mari pierderi economice în raporturile cu țările emergente, raporturi economice ce se construiesc cu mare greutate.

Toată lumea știe că Uniunea Europeană a luat naștere prin unitatea de vederi politice franco-germane. Franța și Germania au vorbit multă vreme aceeași limbă în edificarea Uniunii Europene, toate măsurile primind binecuvântare dinspre SUA. Din momentul în care SUA și-au arogat rolul de hegemon internațional, relațiile SUA cu UE au început să capete accente

¹ Pe larg, Alexandru Lăzescu, G7 vs BRICS – competiția pentru o nouă ordine mondială, Revista 22, nr.17/2023, p. 10.

de autoritate și dictat. Pe acest fond, Franța și Germania au încercat să-și câștige o poziție cât mai privilegiată în cadrul Uniunii Europene. Ca atare, din moment ce pilonul principal al Uniunii Europene, Franța și Germania, încep să vorbească în numele unor interese proprii, Uniunea Europeană continuă să trăiască, fiind marcată de trei curente politice evidente: un curent ce cuprinde Franța și unele țări care o urmează îndeaproape; un curent Germania și unele țări care o urmează îndeaproape; un curent susținut de parteneriatele strategice dintre SUA și unele țări din flancul estic al Europei, parteneriate care par să ignore vechile parteneriate dintre SUA și țările occidentale tradiționale. Din moment ce Franța și Germania mimează că vorbesc aceeași limbă, Uniunea Europeană mai este vizibilă prin aparatul birocratic de la Bruxelles, precum și prin luări de poziție ale unor țări ce fac parte din Uniunea Europeană, dar care nu vorbesc în numele acestei organizații colective.

Astfel, în aprilie 2023, după ce Președintele Franței, Emmanuel Macron, a vizitat China, a acordat un interviu, din care mass-media au prezentat opinii și aprecieri de genul: *„Președintele francez Emmanuel Macron crede că Europa ar trebui să își câștige „autonomia strategică” în raport cu marile puteri globale“, „În interviul lui Macron, cuvântul „autonomie” este folosit de nouă ori.“, „Paradoxul ar fi să urmărim politica americană dintr-un reflex de panică”, „Autonomia strategică trebuie să fie o luptă a Europei”, „Nu vrem să depindem de alții în probleme critice”, „În ziua în care nu mai ai de ales în materie de energie, de cum să te aperi, de rețele sociale, de inteligență artificială, pentru că nu mai ai infrastructură în aceste domenii, ieși pentru o vreme din istorie”, „Paradoxul ar fi ca, în momentul în care punem în aplicare elementele unei adevărate autonomii strategice europene, să începem să urmărim politica americană, printr-un fel de reflex de panică”;* *„Să nu fim prinși în crize care nu sunt ale noastre”, „Europa nu trebuie să fie implicată în tensionarea și mai mare a relațiilor dintre SUA și China“, „Dacă se va produce o accelerare a acutizării celor doi poli, noi nu vom avea nici timpul, nici mijloacele de a ne finanța autonomia strategică și vom deveni vasali, când putem fi al treilea pol, dacă avem câțiva ani pentru a-l construi”, „UE nu trebuie să se abată de la linia sa de conduită, în pofida crizelor geopolitice ale momentului, în Taiwan sau în Ucraina“, „Capcana pentru Europa ar fi ca în momentul în care realizează o clarificare a poziției sale strategice, când este mai autonomă din punct de vedere strategic decât înainte de Covid, să fie prinsă într-o dezorganizare a lumii și în crize care nu ar fi ale noastre”, „De prea mult timp Europa nu a construit această autonomie strategică pentru care eu pledez”, „Spunând că nu vrea să intre „într-o logică de la bloc la bloc”, șeful Palatului Elysée consideră totuși că Europa trebuie „să-și asume să aibă convergențe de vederi cu Statele Unite”, „Dar fie că este vorba despre Ucraina, relația cu China sau sancțiuni, avem o strategie europeană”, „SUA ne vor respecta dacă suntem suverani în materie de apărare”, „Cu siguranță că ne-am sporit dependența față de Statele Unite în domeniul energiei, dar într-o logică de diversificare, deoarece eram mult prea*

dependenți de gazul rusesc”, „*Timp de prea mult timp, Europa nu a construit această autonomie strategică pentru care eu pledez*”, „*astăzi, bătălia ideologică a fost câștigată și au fost puse bazele. În urmă cu cinci ani, autonomia strategică era o himeră. Astăzi, toată lumea vorbește despre ea. Aceasta este o schimbare majoră*”² etc. Nu cu mulți ani în urmă, același Președinte al Franței afirma: „*NATO este în moarte cerebrală*”, iar astăzi NATO și Uniunea Europeană și-au asumat practic efortul militar al Ucrainei împotriva Rusiei.

Desigur, Uniunea Europeană s-a angajat solidar cu SUA și NATO în ajutorarea Ucrainei. Astfel, a renunțat la avantajele economice ale unor contracte cu Rusia de durată, participă cu sinceritate la sancțiunile dictate împotriva Rusiei, disponibilizează mari resurse financiare cu destinație Ucraina, dislocă spre Ucraina importante cantități de armamente, muniții și componente logistice, respectându-și statutul de pilon important al NATO și lumii occidentale, dar nu poate să nu-și pună întrebarea: ce se va întâmpla cu Uniunea Europeană dacă SUA pur și simplu nu mai participă la eforturile militare cerute de războiul din Ucraina?

Având în vedere cât de dependentă este Ucraina de armele și munițiile livrate de Pentagon, situația sa va deveni una dramatică, de importanță existențială. Apărarea Ucrainei va deveni și ea mai dificilă, în timp ce Rusia își va intensifica eforturile de a îngheța populația acestei țări prin distrugerea infrastructurii sale energetice. Desigur, unele țări occidentale vor încerca să compenseze scăderea ajutorului american, dar Uniunea Europeană este greu de crezut că va putea să suplinească rolul SUA în acest război. În cel mai bun caz, deci, o retragere a SUA va lăsa Ucraina într-un impas brutal pe propriul teritoriu, dar va lăsa și o Uniune Europeană fără repere clare în confruntarea sa cu Rusia, cu BRICS și cu statele ce-și manifestă intenția de a adera la structurile BRICS. Este evident faptul că reducerea sprijinului militar și financiar pentru Ucraina va avea implicații globale, care vor găsi Uniunea Europeană fără repere clare.

Desigur, războiul din Ucraina nu a fost niciodată doar un război dintre Ucraina și Rusia, ci un test de forță între cei care apără ordinea mondială unipolară, respectiv lumea occidentală, în cadrul căreia Uniunea Europeană este considerată un pilon important, și cei care vor să distrugă ordinea internațională existentă, tot mai mult coalizați în jurul BRICS. Teza care motivează Beijingul și Moscova - aceea că democrațiile sunt decadente, disfuncționale și ușor de distras - va părea să fie confirmată. Mulți oameni politici occidentali europeni se întreabă deja dacă un scenariu apocaliptic pentru Uniunea Europeană ar putea decurge din susținerea ideii că cea mai bună modalitate de a descuraja agresiunea marilor puteri în Pacific este de a o permite în Europa. Ca atare, Uniunea Europeană se pare că nu este ea nici în lumea occidentală, din moment ce interesele fiecărei țări contează, nu este ea nici în NATO, din moment ce SUA dezvoltă parteneriate strategice cu cea mai mare parte a țărilor componente, nu este ea nici în cadrul mutațiilor

² Extrase din Les Echos, Le Figaro și News.ro, de după 9 aprilie 2023.

geostrategice și geopolitice, din moment ce nu mai este considerată un partener demn de încredere.

3. Amenințări la dolar cu ricoșeuri spre euro. O a doua mutație importantă adusă de această a doua tranșă de mărire a BRICS constă în aceea că toate țările, atât cele vechi, inițiatoare, cât și cele noi, devenite cointeresate, s-au angajat să consolideze procesul de reducere a dependenței economiei mondiale de dolarul american. Procesul a fost salutat din cauza deselor sancțiuni economice dictate de către SUA împotriva unor țări, iar confiscările de valută dictate de Occident împotriva Rusiei au reprezentat un semnal amenințător către toate țările, mici sau mari, că rezervele valutare ar putea oricând fi supuse unor riscuri geopolitice. Cu prilejul summit-ului de la Johannesburg, cei prezenți au luat act de următoarele: Bursa de la Shanghai tranzacționează petrolul în yuani sau monedă națională; yuanul a devenit o monedă cu acoperire riguroasă în aur; banca BRICS va spori împrumuturile acordate membrilor săi, dar spre deosebire de FMI și Banca Mondială, vor acorda împrumuturi în moneda locală (yuani) și nu va impune condițiile care însoțesc împrumuturile acordate de creditorii mondiali menționați.

În esență, circuitul dolarului era următorul: Rezervele Federale, instituție particulară, emitea dolarul, suportând în esență costurile de producție. Guvernul american se împrumuta la Rezervele federale cu sume de dolari care erau folosite pentru desfășurarea de tranzacții economice, dar și pentru a împrumuta alte entități statale care treceau prin greutăți financiare. În timp, guvernele lumii au constatat că sunt datoare cu miliarde și miliarde de dolari, dar fluxul de îndatorare nu se oprește, ci continuă să capete dimensiuni inimaginabile. La un moment dat, dolarii adevărați au fost cu mult depășiți de dolarii care nu au decât valoare de tipărire. Toate țările sunt datoare la toate țările, cel mai mare datornic fiind tocmai SUA.

Paul Christie, director executiv al Institutului pentru Perspective Globale de la Universitatea Columbia și, mai ales, un angajat al Agenției Naționale de Securitate (NSA) a declarat public faptul că SUA sunt datoare cu circa 17 trilioane \$, un trilion echivalează cu o mie de miliarde de dolari, iar datoria SUA crește cu 3,5 miliarde de dolari pe zi. Fiecare american datorează personal 148.000 de dolari statelor creditoare, cei mai mari creditori ai SUA fiind: 1. China cu 2 trilioane USD; 2. Japonia cu 1,14 trilioane USD; 3. Brazilia cu 256,4 miliarde USD; 4. Taiwan cu 185,8 miliarde USD; 5. Elveția cu 178, 2 miliarde USD; 6. Belgia cu 167,7 miliarde USD; 7. Marea Britanie cu 156,9 miliarde USD; 8. Luxemburg cu 146,8 miliarde USD; 9. Rusia cu 131,6 miliarde USD; 10. Hong Kong cu 120 miliarde USD ș.a.m.d. Același angajat al Agenției Naționale de Securitate (NSA) a mai declarat în legătură cu aceste datorii: Nu există bătălie pentru Ucraina. Există un război împotriva Rusiei. Războiul împotriva Rusiei este un război împotriva Europei. De ce duc Statele Unite acest război? Din dragoste pentru democrație și drepturile omului? Din cauza preocupării altruiste pentru viitorul Europei și al lumii? Pentru a

răspândi pacea și prosperitatea pe tot globul ? Răspunsul este dezgustător de cinic. Din cauza celor 17 trilioane de dolari pe care îi datorează lumii, din cauza comerțului de 500 de miliarde de dolari dintre Rusia și Europa pe care vor să le fure, pentru a păstra dolarul ca monedă mondială, pentru că yuanul a venit din Est și nu e bine, iar țările BRICS tocmai și-au înființat propria bancă și propriul fond valutar. Pentru ca Statele Unite să facă față datoriilor, a trebuit să organizeze cataclisme care să nu aibă consecințe devastatoare pentru Statele Unite (consecințele sunt întotdeauna pentru alții, doar pentru europeni, de preferință ruși), fără a scădea standardul propriei populații, adică totul pe cheltuiala altcuiva și a întregii lumi, adică fiecare țară să participe la rezolvarea dificultăților financiare ale Americii.

Pe baza unor asemenea comentarii, există suficienți formatori de opinie care justifică părtinitor angajamentele SUA în legătură cu războiul din Ucraina, considerând că „SUA nu dorește decât să provoace o ruptură ireparabilă între Europa și Rusia, să creeze un haos gestionabil în Ucraina pentru a opri resursele energetice ale Rusiei și ca Europa să fiarbă de indignare împotriva Rusiei, să fiarbă până dă în clocot și atunci ea însăși va provoca o ruptură ireversibilă a relațiilor cu Rusia. Apoi Europa va fi obligată să se reorienteze către aprovizionarea cu energie din SUA“ și atunci „Statele Unite, cu gazele lor de șist, vor fi din nou în rolul de binefăcător al Europei, dotați cu un fel de baghetă magică energetică. Asta va duce la investiții uriașe în producția americană de gaze de șist, la crearea unei infrastructuri puternice pentru procesarea și livrarea acestuia în Europa. Iar bătrâna doamnă, rămasă fără gaz rusesc, nu va comenta, ceea ce va permite Statelor Unite să-și elimine rapid problemele financiare.

Astfel, „binefăcătorul” va câștiga, iar Europa „favorizată” va plăti de două ori sau de trei ori mai scump gazul de șist american, iar de consolare, va sărbători și va cânta fericită pentru eliberarea de opresiunea energetică rusească, de cizme, de budyonka și de vatniki“.

Și Paul Christie continuă: „Trebuie (obligatoriu!) ca cele 500 de miliarde de dolari, cifra de afaceri comerciale dintre Europa și Rusia, să devină cifra de afaceri comerciale dintre Europa și America. Pentru a intimida Europa, pentru a insufla în europeni o groază teribilă de „pericolul și agresiunea rusă”, pentru a inunda Europa în fiecare secundă cu minciuni despre „atrocitățile rusești”, despre „venirea hoardelor de tancuri rusești”, despre „armata navelor de război rusești”, folosește manipularea în toate modalitățile, trebuie să țină Europa în isterie până leșină, iar Rusia să fie provocată să escaladeze conflicte, exemplu cel din Ucraina. Și „să se înfioare europenii de posibila invazie rusă”! Cu cât apar mai multe neînțelegeri între Rusia și Europa, cu atât mai mult planurile SUA vor fi realizate în curând. Și uite cum în acest fel America „va păstra pacea pe planetă și va da cel mai puternic impuls posibil progresului” (american, desigur). Bine, și Europa va „câștiga” ceva: renunțând la livrările rusești, Europa și-ar păstra titlul de apărător al valorilor europene, al drepturilor omului și ar ajuta Statele Unite să-și rezolve problema datoriei“.

Prezidentul Vladimir Vladimirovici Putin a numit odată Statele Unite „parazit mondial” și a comentat poziția SUA în legătură cu datoriile sale față de celelalte țări în maniera: „Ne dorim foarte mult să returnăm banii pe care vi-i datorăm, abia așteptăm să-i luăm, dar în felul nostru. Vom organiza „revoluții de culoare”, „primăveri arabe” și „lovituri maidan”; vom pune stăpânire în felul cel mai democratic pe pământurile, apele și pădurile voastre, petrolul, gazele, aurul, diamantele și ce mai aveți pe acolo (pentru că trebuie să trăim, nu?); vă vom distruge industria, armata, cultura, istoria, memoria și spiritualitatea în cel mai civilizată și valoros mod; vă vom jefui și jefuim în cel mai nobil și precis mod, până la os. Totuși, dacă aveți îndrăzneala să nu vă supuneți, vă vom extermina, incinera și bombarda în cel mai uman și pașnic mod, vă vom supune în stil euro-atlantic și vom organiza un masacru teribil. Și, desigur, nu vă vom returna nimic pentru că nu avem astfel de intenții, dar vă vom lua totul drept recompensă.”³

O asemenea viziune apocaliptică ar face ca piața europeană să fie invadată de dolari lipsiți de valoare, iar euro să fugă de pe piață, totul reprezentând aducerea în actualitate a celebrei constatări antice „banii falși scot de pe piață banii buni”.

În timp ce Putin filozofa despre cum gândesc americanii reducerea datoriilor publice istorice, o criză militară s-a declanșat în Orientul Apropiat, care a surprins nepregătită, ca de nenumărate ori, Uniunea Europeană. Pentru mulți europeni, dintre nenumăratele iluzii geostrategice care au fost distruse în ultimele zile de la declanșarea măcelurilor reciproce din Orientul Apropiat, cea mai îngrijorătoare realizare pentru oricine locuiește pe continentul european pare să fie următoarea: Nimănui nu îi mai pasă ce mai crede Europa, din moment ce răspunsul UE la atacul Hamas din Israel a generat confuzii. În timp scurt, dar cu consecințe ce-și au rădăcinile în ani de incertitudini politice, într-o serie de puncte de aprindere la nivel mondial, de la Nagorno-Karabakh la Kosovo și la Israel, convingerea generală este că „Uniunea Europeană a fost retrogradată în rolul unui ONG bine intenționat, ale cărui contribuții umanitare sunt binevenite, dar de altfel ignorate”⁴. Deși nimeni nu l-a luat în seamă, blocul de 27 de membri s-a luptat întotdeauna să articuleze o politică externă coerentă, chiar dacă sunt puse în joc diverse interese naționale. La momentul declanșării ostilităților dintre Hamas și Israel, Uniunea Europeană nu a fost în măsură să articuleze o poziție coerentă. În condițiile unei instabilități globale în creștere, în loc de puterea „geopolitică” demnă de încredere, pe care președinta Comisiei Europene, Ursula von der Leyen, a promis-o când și-a preluat mandatul în 2019, Uniunea Europeană a devenit o colectivitate de națiuni ce se discreditează pe zi ce trece, din moment ce deciziile sale sunt mereu contradictorii. Spre exemplificare, după cum notează Politico, sunt ridicole mesajele care au ca sursă de credibilitate Uniunea Europeană, în maniera: în urma masacrului de către Hamas a sute de civili israelieni în weekend,

³ Texte preluate, Wikipedia.

⁴ Cf. analize Politico.

comisarul european pentru extindere, Olivér Várhelyi, a anunțat luni, 9 octombrie, că blocul va suspenda „imediat” ajutorul de 691 de milioane de euro pentru Autoritatea Palestiniană. Câteva ore mai târziu, comisarul sloven Janez Lenarčič l-a contrazis pe colegul său maghiar, insistând că ajutorul „va continua atât timp cât va fi nevoie”.

Operațiunea de presă a Comisiei a continuat cu o declarație conform căreia Uniunea Europeană va efectua o „evaluare urgentă” a unor programe de ajutor pentru a se asigura că fondurile nu vor fi direcționate către terorism, ceea ce implică că astfel de garanții nu erau deja în vigoare. În ceea ce îl privește pe șeful UE pentru politică externă, Josep Borrell, rezultatul oricărei revizuirii a asistenței pentru palestinieni a fost o concluzie inevitabilă: „Va trebui să sprijinim mai mult, nu mai puțin”, a spus el marți. Borrell, un socialist spaniol, a condamnat „atacul barbar și terorist” al Hamas, în timp ce a certat Israelul pentru blocada sa asupra Gazei și a subliniat „suferința” palestinienilor care au votat Hamas la putere. Abordarea spaniolului a fost în contrast puternic cu cea a lui von der Leyen, care a condamnat fără echivoc atacurile și a proiectat steagul israelian pe fațada biroului ei. Aceste mișcări au atras imediat proteste din alte colțuri ale Uniunii Europene, totuși, Clare Daly, un europarlamentar de stânga din Irlanda, a pus sub semnul întrebării legitimitatea lui von der Leyen și i-a spus să „tacă din gură”. În afara mediilor oficiale, europenii au spus despre reprezentanții săi: „Au vorbit când trebuia să tacă”, fiind lesne de înțeles ce sentimente au trezit asemenea comunicate nu numai în sânul comunității europene, nu numai pentru țările din Golf, dar și pentru celelalte țări din NATO. SUA, prin vocea Președintelui, au declarat că sunt alături de Israel. Totodată, Joe Biden a menționat că a sunat Franța, Germania, Italia și Regatul Unit pentru a discuta despre criză, dar nu a vorbit cu nimeni din conducerea Uniunii Europene, ca bloc.

Uniunea Europeană pare o echipă neomogenă, care dorește să facă parte din competiții puternice, încântă prin echipamentul de joc, dar nu mai convinge pe nimeni, fiind pe punctul de a nemulțumi chiar și pe propriei săi jucători.

Concluzii: Uniunea Europeană s-a constituit prin unitatea politică dintre Franța și Germania, sub protecția de securitate asigurată de către SUA. Pentru țările europene, scopul declarat ale acestei comunități a fost atingerea unui nivel ridicat de prosperitate economică, prin cultivarea unor principii general acceptate de securitate și suveranitate în raporturile cu partenerul strategic – SUA. După victoria Occidentului asupra ideologiei comuniste, Uniunea Europeană s-a extins cu binecuvântarea SUA, numai că de data aceasta cei doi piloni aveau interese relativ diferite: SUA încuraja extinderea Uniunii Europene cu dorința de a avea o entitate colectivă care să-i urmeze neabătut inițiativele sale geopolitice și geostrategice, în timp ce Uniunea Europeană considera că a sosit timpul ca această entitate europeană să devină tot mai independentă și mai suverană în noul context al relațiilor internaționale. În practică, SUA a încercat să se impună față de Uniunea Europeană cu autoritate, ceea ce a creat unele nemulțumiri din partea unor

țări partenere, în mod deosebit Franța, Germania, Italia și exemplele nu se opresc aici. Din moment ce aceste țări au început să pună în discuție inițiativele americane, și unitatea de monolit a Uniunii Europene în jurul Franței și Germaniei a început să se clatine. Uniunea Europeană nu se mai regăsește nici în cadrul NATO, nici în noul context geopolitic al inițiativei multipolare declanșat de BRICS. Angajamentele Uniunii Europene alături de SUA în războiul din Ucraina au făcut să se năruie idealurile de prosperitate visate de popoarele europene, din moment ce contractele economice cu Rusia au fost anulate, sancțiunile economice față de Rusia la care Uniunea Europeană este parte au repercusiuni economice greu de suportat pentru aceasta, iar achiziționarea de resurse energetice sunt tot mai costisitoare, ceea ce face ca nivelul de trai al europenilor să scadă din ce în ce mai mult. Uniunea Europeană nu se mai regăsește ca o entitate demnă de luat în seamă în contextul internațional, iar populația europeană privește cu neliniște spre viitor.

BIBLIOGRAFIE

- ALEXE A., *Sfârșitul lumii libere*, Editura AldoPress, București, 2009;
BĂDĂLAN E., UDRESCU M., MINCU C., *Condiționări logistice în epoca globalizării*, Editura AOȘR, București, 2010;
GÂRZ F., *Globalizare sau dispariție*, Editura Odeon, București, 1995;
KISSINGER H., *Leadership*, Editura Litera, București, 2022;
LABARDE P., MARIS B., *Doamne, ce frumos e războiul economic!*, Editura Antet, București, f.a.;
TOFFLER A., *Puterea în mișcare*, Editura Antet, București, 1995.

